

Жан-Жак Русо в София

Реализираните проекти на *Българското общество за проучване на осемнадесети век* (www.bulgc18.com) обхващат няколко основни теми: образът на „другия“ и оксидентализма, европейската модерност и границите между общностите и културите, развитието на науките през XVIII в., смеха като отношение към света и т.н. Част от тях са публикувани на български език с резюмета на английски, френски или немски в специални сборници от издателство „Кралица Маб“ (<http://www.queenmab.eu/>). В повечето случаи, учени от редица европейски страни дадоха своя принос към работата на своите български колеги. Една единствена инициатива (1994) бе посветена изцяло на голяма фигура от епохата на Просвещението, а именно на Волтер. Някак естествено след него идваше ред на неговия съперник Жан-Жак Русо.

Международната конференция с интердисциплинарен характер „Природа и общество“, посветена на 230 години от кончината на Жан-Жак Русо (1712-1778), се състоя на 17 и 18 октомври 2008 в София. Заседанията бяха проведени в Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, където бе открита изложба с книги на/за философа: издания, датиращи от века на Просвещението, преводи и изследвания от XIX – XX в. на български, руски, немски, полски и други езици. В работата на конференцията се включиха колеги от Албания, Белгия, България, Румъния, Франция, Швейцария. По време на заключителната дискусия се наложи становището, че интердисциплинарните изследвания на международно ниво дават ползотворни резултати. Затова организаторите на форума изразиха амбицията си да комплектуват и публикуват научните съобщения в следния вид: френските текстове с резюме на български език и българските текстове с резюме на френски език.

С това издание, което включва разширени варианти на изнесените експозета, се отваря нова страница в културната история и в русоистиката в България, където за пръв път се публикува сборник с изследвания, посветени на творчеството на просвещенския философ.

Събраните тук текстове обхващат няколко тематични ядра, свързани с делото на женевеца. Една част от тях разглеждат концепциите на Русо за естественото състояние на човека и философската полемика с предходника му Хобс, проблема за робството, който го представя като защитник на човешките права в дореволуционна Франция. По времето когато е политически некоректно да се разсъждава за връзките между икономика и политика, един анализ на текста за « *Économie ou Économié* » от Енциклопедията, показва неговата актуалност за тогавашното съвремие.

Полемиката за общата воля в светлината на полупряката система на демокрация в Швейцария подсказва актуалността на този политически проблем в рамките на европейския континент. И отново в нашето актуално време Русо продължава да ни подтиква да съзерцаваме вселената, а еко-образованието - напълно в духа му – превръща околната среда в учител на човека.

Част от литературните изследвания акцентират на идеята за добродетелта според *Мечтанията на самотника*, както и на понятието за „майчин език“ в *Есе за*

произхода на езиците, анализирано според теориите на Жак Дерида и Жан Старобински.

Една съществена част от текстовете засягат рецепцията на Русо в различни европейските страни. Критичните коментари на *Речите* от 50-те години на XVIII в. и трудният път, който *Общественият договор* си прокарва в Германия, определят отрицателните реакции на тамошната интелигенция. Социалните конфликти през XVIII в., забраненият прочит на *Емил* и, от друга страна, женското възпитание на благородни девизи са характерен белег за отзвука на идеите и социалното поведение на Русо в Русия.

През XIX в. – началото на XX в. женеvският философ се представя в друг аспект в балканска среда: сръбска, българска, гръцка. Образът му на основател на „опасно” и „вредно” философско течение се допълва от утопичните идеи на Русо – Мерсие и отказа за възпитание сред природата. Анализът на български разкази за възпитанието и на статии от периодиката (XIX в.) разкриват интерпретацията на русоистките идеи в едно патриархално и аграрно общество, което постепенно се модернизира. Социалните образи на Русо, разпространени паралелно с тези на Волтер, стават символ на *Революцията*, на големите сблъсъци в историята и на европейската модерност.

Един библиографски обзор на румънската литература показва подчертания интерес в Трансилвания към *Обществения договор* през XIX в., а големият брой статии в периодиката от периода между двете световни войни отразяват коментарите за творчеството на Русо, който след 1944 г. става емблематична фигура като „подбудител на съвременните революции”. Доста късната албанска рецепция на *Емил* (1938, 1966) отразява еволюцията на манталитета в едно общество, което търси най-напред да се образува от френската литература, а парадигмата на русоистката педагогика впоследствие се инструментализира от комунистическата идеология на политическата управляваща система.

Читателят би намерил в нашите изследвания анализи на комплексни образи на женеvския философ, разпространени от хора на перото и политици, педагози и историци извън Франция и Швейцария. „Природата” и „обществото” на Русо вървят ръка за ръка, за да провокират и обогатят европейската модерност дори и в наши дни. Затова с публикуването на тези текстове се надяваме да направим скромнен принос в областта на русоистиката по времето, когато европейският свят се подготвя тържествено да празнува 300 години от раждането на Жан-Жак Русо (1712-2012).

Благодарим на всички колеги, които взеха участие в подготовката на сборника и специално на проф. Жорж Асима.

Рая Заимова